
Nezaměstnanost ve vývoji ekonomického myšlení

závěrem...

■ Přístup liberální

- ❑ Pracovní trh = trh jako každý jiný, cenou je zde mzda
- ❑ Nezaměstnanost je způsobována především nepružností nabídky práce a přemrštěnými požadavky pracovníků na mzdu
- ❑ Nezaměstnanost je převážně krátkodobá a dobrovolná
- ❑ Sociální stát svými opatřeními situaci na trhu práce spíše zhoršuje
- ❑ Boj proti inflaci má přednost před bojem proti nezaměstnanosti

■ Přístup keynesiánský

- Příčinou masové a přetrvávající nezaměstnanosti jsou především technologický pokrok a chronický nedostatek poptávky
- Nezaměstnanost reálně existuje ve formě nezaměstnanosti nedobrovolné
- Mzda má dvojí charakter – nejde jen o výrobní náklady ale současně také o hlavní zdroj kupní síly obyvatelstva
- Státní intervence do ekonomiky napomáhající agregátní poptávce jsou smysluplné
- Nezaměstnanost je „technickým problémem“, který lze vhodnou regulací udržet v žádoucích mezích

■ Monetaristická reakce na Keynesa

- Tento směr kromě jiného zdůrazňuje nutnost vytvářet produktivní pracovní místa formou investic, u nichž se očekává návratnost, tedy zisk. Tato cesta je lepší než převod stále většího množství pracovních míst do veřejného sektoru, či vytváření poptávky růstem peněžní expanze.
-

■ Přístup marxistický

- ❑ Nezaměstnanost je spjata s kapitalismem, který je vnitřně neschopný vyhnout se opakujícím se krizím a masové nezaměstnanosti
 - ❑ Problém nezaměstnanosti plní důležité funkce při udržování kapitalistické ekonomiky
 - ❑ Nezaměstnanost je pojmána jako důsledek nerovnováhy mezi reprodukcí pracovních sil a akumulací kapitálu. Odstranit ji lze pouze zrušením soukromého vlastnictví výrobních prostředků.
-

anebo tak...

klasické paradigma

- 2. pol. 18. století – postupný vznik *politické ekonomie* jako moderní vědy
 - liberální myšlení
 - principy svobodné tržní konkurence a svobody obchodu
 - laissez faire, laissez passer
 - neviditelná ruka trhu
 - hospodářství má svůj vlastní přirozený spontánní řád a řídí se přirozenými zákony, které jsou nezávislé na vůli a rozhodování lidí

-
- ❑ tyto zákony lze zkoumat a poznávat, nikoli však měnit
 - liberalismus klasiků v přístupu k hospodářské politice, zdrženlivost v oblasti státních zásahů

 - ❑ PE: věda o tvorbě a rozdělování bohatství
 - zkoumání chování velkých společenských tříd:
 - ❑ kapitalistů
 - ❑ dělníků
 - ❑ pozemkových vlastníků
-

- kapitalista jako ústřední postava klasické PE
 - může spořit – nespotřebovat svůj důchod – investovat
 - akumuluje kapitál a vytváří *mzdový fond*, který umožňuje zaměstnávat dělníky
 - zálohování životních prostředků dělnické třídě/vytváření tzv. *mzdové zálohy*
 - *velikost zaměstnanosti je funkcí akumulace kapitálu*
$$U = f(A^k)$$
 - tyto prostředky musí kapitalista vyčlenit na výplaty mzdových záloh – tzv. *mzdový fond*

-
- akumulovaný kapitál umožňuje prostřednictvím mzdového fondu zaměstnávat práci
 - poptávka po práci se zvyšuje s růstem národního bohatství a nejvyšší mzdy jsou v zemích, které bohatnou nejrychleji
 - výše mzdy je určena *existenčním minimem*
-

-
- „Člověk musí vždycky žít ze své práce a jeho mzda musí přinejmenším stačit na jeho obživu. Ve většině případů musí být mzda o něco vyšší, jinak by nebylo možné, aby si založil rodinu.“

Adam Smith

- přirozená mzda – mzda k ní dlouhodobě směřuje
 - tržní mzda – ovlivněná krátkodobě poptávkou po práci, osciluje kolem přirozené mzdy
 - *existenční minimum bylo tím dlouhodobým základem, který určoval výši přirozené mzdy (mechanismus tvorby mezd)*
-

-
- nedostatek pracovníků ⇔ zaměstnavatelé přeplácejí
⇔ zvýšení dělnické populace ⇔ nouze o
zaměstnání ⇔ dělníci nuceni podbízet se ⇔ snížení
mezd na nejnižší možnou úroveň
 - mzda se může dlouhodoběji držet nad EM, pokud
populace roste pomaleji než kapitálová akumulace
 - peněžní cenu práce determinuje nejen poptávka po
práci, ale i ceny potravin a dalších životních
prostředků
-

-
- zavádění strojů do výroby
 - A. Smith: pružný vztah mezi počtem dělnické populace a proměnlivou hodnotou existenčního minima vylučuje existenci dlouhodobě nezaměstnaných dělníků
-

Ricardova nezaměstnanost v důsledku změny skladby kapitálu

- možnost vyřazení některých pracovníků z práce v důsledku zavádění strojů do výroby
- modifikace EM: je ovlivněno historicky dosaženou životní úrovní v zemi, zvyky, tradicemi, kulturou. Může tedy být různé v různých zemích a dobách.
 - EM je taková úroveň mzdy, která nevede ani k růstu, ani k poklesu dělnické populace
 - „železný mzdový zákon“: vztah výše mzdy, nabídky práce a dělnické populace – fakticky vylučuje možnost dlouhodobého zvýšení mezd a růstu životní úrovně dělnické třídy
 - cesta ke zvýšení mezd: zefektivněním výroby, kdy na výrobu životních potřeb dělníků bude stačit menší množství práce

■ kapitál

- oběžný (zálohování mezd)
 - fixní (budovy, stroje, zařízení)
 - pokud by došlo ke změně kapitálové skladby ve prospěch fixního kapitálu, k čemuž se zaváděním strojů do výroby docházelo, mohlo by to zmenšit mzdový fond a tím i zaměstnanost... pokud by kapitalista financoval nákup strojů z mzdového fondu a nikoliv ze zisku
 - Ricardo nebyl proti zavádění strojů – obával se přelití kapitálu do ciziny
-

-
- Ricardo nepoužil myšlenku udržení zaměstnanosti prostřednictvím snížení mezd: myšlenka EM byla v klasické PE silně zafixována
 - neuvažoval ani o možnosti zaměstnání vytlačených dělníků při výrobě strojů
-

neoklasická teorie zaměstnanosti

- mzda se rovná příjmu z mezního produktu práce ($w = MPR_L$)
- na trhu je zaměstnáno takové množství práce, při němž se příjem z mezního produktu práce rovná mezní újmě z práce
- akceptování Sayova zákona trhů/každá nabídka si vytvoří na agregátní úrovni svoji adekvátní poptávku
 - ... všechny nákladové položky výroby jsou zároveň něčí důchody... garance rovnováhy AS a AD při plném využití zdrojů; reálná mzda pak odpovídá plné zaměstnanosti, tedy maximální zaměstnanosti, která je slučitelná s danou reálnou mzdou

-
- neoklasici nevylučují *frikční nezaměstnanost* (*připouští existenci dobrovolné nezaměstnanosti*)
 - k žádné jiné nezaměstnanosti ani dojít nemůže, neboť reálné mzdy se pružně pohybují a vyčišťují pracovní trhy od převisů nabídky či poptávky po práci; nabídka práce je samozřejmě citlivá na reálné mzdové sazby
-

-
- nezaměstnanost je tedy především funkcí mzdové politiky, která se včas nepřizpůsobuje změnám funkce reálné poptávky po práci
 - nedobrovolná nezaměstnanost tedy vzniknout nemůže/výjimkou je pouze existence bariér volného pohybu mezd
 - pokles cenové hladiny v depresi (který je rychlejší než pokles nominálních mezd) zvyšuje reálnou hodnotu peněz, které domácnosti drží, a vyšší reálné bohatství stimuluje spotřební výdaje, zvyšuje poptávku a zaměstnanost.
-

j.m. keynes a teorie nedobrovolné nezaměstnanosti

- reakce na realitu počátku 20. století a pochybnosti o samoregulačních schopnostech ekonomiky
- JMK prokázal, že tržní ekonomika může upadnout do recese svým přirozeným fungováním, aniž by v sobě našla dostatečně silné samoregulační tržní síly, které by vyvolaly oživení.
 - příčinu vysoké nezaměstnanosti viděl v nedostatečné efektivní poptávce spjaté s nízkými podněty k investicím a v technologickém pokroku vytlačujícím lidskou práci
 - JMK zpochybňuje Sayův zákon trhů, nově definuje funkci úspor (závislost především na běžných důchodech domácnosti, nikoliv na úrokové míře); pokles spotřeby nezvyšuje úspory, ale vyvolá snížení důchodů výrobců spotřebního zboží a z nižších důchodů budou nižší úspory. Paradox spořivosti – omezení spotřeby vede k poklesu úspor.
 - mechanismy utváření úspor a investic jsou nezávislé, tyto se proto nemusejí vždy rovnat

-
- Skutečný objem zaměstnanosti závisí na efektivní poptávce, je tedy funkcí výdajů na spotřebu a výdajů na investice.
 - protože u spotřeby existuje zpětná funkční vazba (sama spotřeba je funkcí zaměstnanosti), je zaměstnanost v konečné instanci *funkcí investic*
 - nedostatečnost soukromých investic tak způsobuje, že ekonomika funguje při neúplném využívání zdrojů, resp. dosahuje rovnováhy při existenci nezaměstnanosti – tzv. keynesovská nezaměstnanost je tak důsledkem nedostatečné výše efektivní/agregátní poptávky
-

-
- stálá nedobrovolná zaměstnanost (zejména technologická – problémem není technologický pokrok jako takový, ale jeho rychlost))
 - zpochybnění stimulace zaměstnanosti poklesem mezd / v depresi není řešením snižování mezd, ale stimulace poptávky
 - problém není v kapitalistickém systému, jde o problém spíše „technický“
-

-
- ekonomika není schopna sama vytvořit podmínky pro opětovné plné využití zdrojů
 - Smithovu neviditelnou ruku trhu měla nahradit viditelná ruka státu
 - progresivní zdanění důchodů, které snižuje disponibilní důchody a tím zvyšuje sklon ke spotřebě
 - měnová politika udržující nízké úrokové míry a zvyšující sklon k investicím
 - fiskální politika, kdy by vládní výdaje měly doplňovat nedostatečnou soukromou spotřební a investiční poptávku
-

nová keynesovská makroekonomie

- teorie implicitních pracovních smluv
- teorie efektivnostních mezd

